

TURINYS

<i>Juozas Girnius</i> — Dvasia ir raidė	97
<i>T. S. Eliot</i> — Trijų Karalių kelionė (eil.)	102
<i>Juozas Navickas</i> — Filosofijos problematika ir metodas	103
<i>Vergilijus</i> — Enėjidės VI giesmės itrauka (vertė A. Rukša)	119
<i>Dr. V. Mar.</i> — Chruščiovo kova su religija	121
<i>Eugène Ionesco</i> — Karalių vėliava (vertė Alg. Mikulėnas)	131

IŠ MINTIES IR GYVENIMO

<i>A. S.</i> — T. S. Eliot	135
<i>L. Dambriūnas</i> — Prof. Juozo Balčikonio sukaktis	136
<i>A. Rukša</i> — Vergilijaus lietuvinimas	137
<i>A. Baltinis</i> — Latvių kultūros kongresas	138
Arkiv. M. Reinio leidinio mintis	140
<i>Barthélémy</i> — Mončys: medžiagos erdvėje poezija (vertė A. Greimas)	140
Mūsų buityje	141

KNYGOS

<i>A. B.</i> — Sidabrinės kamanos	143
Atsiūsta paminėti	144

Viršelio 1 psl. — *A. Mončys*: Skaitytoja

Šis numeris iliustruotas *A. Mončio* skulptūros darvais.

Redaguoja — Juozas Girnius • Leidžia — Tėvai Pranciškoniai

Redakcijos adresas: Dr. J. Girnius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122

Administracijos adresas: 680 Bushwick Ave., Brooklyn, N. Y. 11221

MARCH, 1965

AIDAI - ECHOES

Cultural magazine published monthly, except July and August, by the Franciscan Fathers, 680 Bushwick Ave., Brooklyn, N. Y. 11221. Subscription \$7.00; single copy 70 cents. Second-class postage paid at Brooklyn, N. Y., and at additional mailing offices.

fijos, nes tai būtų persiauras, tik vieno autoriaus požiūris, kuris sunkiai galėtų apimti tokią šakotą asmenybę. —

Reikia tikėtis, kad šis kun. V. Bagdanavičiaus, M.I.C., pasiūlymas neliks be atgarsio, bet bus pradėtas vykdyti.

MONČYS: MEDŽIAGOS ERDVĖJE POEZIJA

Antanas Mončas yra vienas iš didžiųjų Paryžiaus artistinio salyno skulptorių; tačiau jo pasibaisėjimas reklama ir nuolaidomis, o taip pat ir būtinumas kurti vienam, padaro jį užsispyrusiu nežinomu. Tuos, kurie jį vistik suranda, jis atšaldo savo polėkio būti žinomam stoka ir, su užsispyrimu, tylumoje, jįsai pamažu vysto savo pastoviai įdomėjančius kūrinis. Jo artimieji — draugai, klientai ir kolekcininkai — vertina jį taip, kaip vertinami žmonės, kurie kartu ir stebina ir sukrečia: Mončas dirba, o visa kita — vien kalbos.

Neverta plačiai kalbėti apie žmogų, kuris bijo bet kokios legendos; todėl reikia pasitenkinti tikrai primenant, kad jis atvykęs iš Lietuvos ir kad, pervažiuavęs 25-sios valandos Europą, jįsai buvo ilgai gerbto meisterio Zadkino mokiniu. Keturiasdešimties metų solidus kaip uola, kurią jis tašo, ir tylus, nes vien tik jo rankos gali mums viską apie jį išsakyti, Antanas Mončas yra tipingas artistas, nutraukęs ryšius su gražiakalbių oratorių ir meno pirklių monotonija.

Kasdien, vieno jį priglaudusio vie nuolyno kieme, apsalygotas oro kaprizų ir turėdamas darbui tik perkrautą rūšį ir varstotą, jįsai, kaip kūrėjas ir kaip poetas, modeliuojantis savo paties kūrinį, valandų valandomis bando perduoti medžiagos jėgą. Ar tai būtų 20 cm. aukštumo statutė, kaip jo grojikas su lyra, ar ta graži figūra, vaizduojanti pelikaną, su tėvo krauju mintančiais mažyčiais, — tai, kas ypač krenta į akis, yra jo pajėgumas suvaldyti medžiagą, kurią jis vartoja be pataikavimo, nes jame pačiame sukaupta kraštutinės ekspresijos jėga.

Pirmučiausia jis pereina per ilgą ir gyvą figūratyvinio meno laikotarpį, kuriame kiekviena tema išpildyta be nažiausio klastojimo; vėliau jįsai laudoja "atrasų daiktų" koncepciją, bet su tokiu dideliu taktu, kad norint susigaudyti, nėra jokio reikalo atspėlinėti, ar tas daiktas virtuvės vamzlis ar kavos malūnelio rankena. Ir pagaliau, atmesdamas bet kokį impresionizmą, kovodamas prieš plokščias skulptūras, jis sau tikslu, jau teli metai, pasirinko medžiagos atra-

dimą, neklastodamas jos esmės, bet drauge ir palikdamas jai teisę gintis toje lemtinėje meno kovoje, kuri vyksta trijų matavimų erdvėje.

Pasirinktoji medžiaga sunki, užsispyrusi: alabastras, Pirenėjų juodasis marmuras, Belgijos granitas; arba kitur kartais guoba, uosis, kriaušė. Juokdamasis iš koncentruotumo medžiagos gabalų, kurie spiriasi prieš kalto smūgius, ir atidžiai stengdamasis jų "nenuskurdinti", Mončas ieško ritmo, kurį jam tuo pat metu diktuoja medžiaga ir kurį jis pats bando įgyvendinti erdvėje. Jis ilgai stebi medžiagos gabalą, tardo ir klausinėja jį, laukdamas iš kiekvieno smūgio atgarsio kaip atsakymo, kurį jam suteiks medžiaga; ir tik galų gale jįsai apsisprendžia dėl veikalo apimties. Darbas ir talentas eina išvien: iš palilgo ir neaiškių formų akmens jam pavyks išgauti didelį "mobile", kuris, likdamas įvertas į pagrandinę masę, galės judėti erdvėje, nuolat kurdamas visą eilę vizualinių santykių. Arba

vėl, iš užsispyrusio medžio luito, jis pagimdys formas ir kūnus, kurie galės bręsti nuolat atsinaujinančiuose glėbėsčiavimuose.

Ir čia mes atsiduriame prieš seniai nujaustą ir staiga matoma virtusia tiesą: kiekviena skulptūra išsako, kaskart gimstančia akimirka, naują medžiagos ir erdvės santuoką. "Mano avantiūros tikslas," — sako Antanas Mončas, — "kiekvieną kartą padaryti vis naują atradimą." Jis tai išreiškia savo dideliais medžio gabalais, kurie, kai žiūri į juos iš visų pusių, išsivysto į kaskart naujas kompozicijas, sudarytas iš nuolat besikeičiančių, su meile išstudijuotų ir tobulomis virtusių formų. Nieko nėra palikta atsitiktinumui nei paskutinės minutės pataisoms šitam tikro ir gyvo meno išbujojime, šio taip dažnai melu besiverčiančio meno, kuris vadinasi skulptūra.

Parašė Barthélémy
Iš prancūzų kalbos išvertė
Algirdas Greimas

MŪSŲ BUITYJE

Mirtys. — Vokietijoje, Muenchene, pačioj vasario pradžioj mirė smuikininkas Mikas (Miša) Hofmekleris, sulaukęs 67-68 amžiaus metus. Buvo gimęs Vilniuje ir ten pat baigęs muzikos mokyklą. Nepriklausomybės metais Kaune buvo suorganizavęs pramoginės muzikos kapelą. Daug nusipelnė lietuvių pramoginei muzikai tiek ta savo kapela, tiek ke liomis dešimtimis lengvosios muzikos plokštelių. Jo nekrologą paskelbė St. Santvaras "Dirvoje" 1965.II.12.

— Vasario 11 Racine, Wis., mirė inžinierius prof. Jonas Šimoliūnas. Buvo gimęs 1878 gegužės 21 Jusėnų k., Pušaloto vls., Panevėžio aps. Vidurinį ir aukštąjį mokslą ėjo Rygoje. 1909 m. baigęs Rygos politechnikos institutą, dirbo Rusijoje ir Suomijoje. Nepriklausomoj Lietuvoj jo veikla apėmė tiek administracinį darbą susisiekimo ministerijoj, tiek akademinį darbą Vytauto D. universitete. Susiekimo ministerijoj darbą pradėjo nuo pat jos pradžios. Ėjo susisiekimo ministro pareigas nuo 1918. X.26 iki 1919.IV.15. Vėliau ligi 1924 m. buvo Plentų, vandens kelių ir uostų valdybos direktorius, 1924 - 36 m. susisiekimo ministerijos vyr. inspektorius, drauge ligi 1933 m. Klaipėdos uosto darbų valdybos viršininkas, 1925 - 30 m. šventosios uosto statybos viršininkas. Akademinį darbą pradėjo 1920.I.7 įsisteigusiuose Aukštuosiuose Kursuose, kur vadovavo technikos skyriui. Šiuos kur-

sus perorganizavus į Lietuvos universitetą (1922.II.16), buvo į jį pakviestas ekstraordinariu profesorium vadovauti kelių katedrai. Paskelbė 4 tomų veikalą "Statyba" (1432 psl. ir 3993 iliustracijos), išleista 1936 - 43 m. Be to, išspausdino studijas apie šventosios ir Klaipėdos uostus (resp. 1933 ir 1939 m.). 1944 m. pasitraukęs Vokietijon, dėstė UNRRA universitete Muenchene ir Pabaltijo universitete. Nuo 1950 gyveno JAV. Laikėsi nuošaliai nuo partinės priklausomybės, bet šiaip reikėsi visuomenine veikla. Buvo tarp Rygos politechnikos instituto lietuvių studentų draugijos Vilties steigėjų ir ilgametis šios draugijos pirmininkas. Atstovavo Rygos lietuviams 1905 m. Vilniaus seime. Organizavo Suomijos lietuvių ir jiems atstovavo Petrapilio lietuvių seime 1917 m. Suorganizavo Lietuvos jachtklubą (1919 m.), buvo Jūros dienų organizatorius, veikė Lietuvos Raudonajame Kryžime, šauliuose ir kt. 1949 - 60 m. pirmininkavo Pasaulio Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungai. Palaidotas Čikagos lietuvių šv. Kazimiero kapinėse.

— Vasario 25 Čikagoje mirė inžinierius Vytautas Pavilčius. Buvo gimęs 1904 spalio 17 Šuklių k., Žaliosios vls., Vilkaviškio aps. 1936 m. baigė Vytauto D. universitetą elektrotechnikos inžinieriumi; dirbo Kauno miesto savivaldybėje, 1940 - 43 m. buvo Kauno ir Petrašiūnų elek-